

Dijital Kozalar: Uluslararası Anlatılar ve Toplumsal Metamorfoz Üzerine Bir Çalışma

Digital Cocoons: A Study on International Narratives and Social Metamorphosis

Elif ATEŞ¹, Serhat ULAĞLI²

¹Marmara Üniversitesi Dr. Öğrencisi, İstanbul
· eates1987@gmail.com · ORCID > 0000-0001-7926-3548

²Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul
· serhat.ulagli@marmara.edu.tr · ORCID > 0000-0001-7565-332X

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 25 Mart/March 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 12 Nisan/April 2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt-Volume:** 10 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 1-26

Atıf/Cite as: Ateş, E., Ulağlı, S. "Dijital Kozalar: Uluslararası Anlatılar ve Toplumsal Metamorfoz Üzerine Bir Çalışma"
Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 10(1), Mayıs 2025 : 1-26.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Elif ATEŞ

DİJİTAL KOZALAR: ULUSLARARASI ANLATILAR VE TOPLUMSAL METAMORFOZ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

ÖZ

Toplamlar, genelde belirli bir kültürün ürünü olarak doğar ve varlıklarını s r d r rl r. Ancak etkileşimli ve akışkan doğası onu daima değişime ve dönüşüme götürür. Dünya yüzyıllardır farklı nedenlerden dolayı metamorfoza uğrayan topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. İçinde yaşayan insan, ürettiği teknoloji ile kendisini ve çevresini sürekli dönüştürmekte ve yeniden üretmektedir. 21. yüzyılın anahtar kavramı dijitalleşme her alanda kendini göstermekte, medya metinlerinin de daha fazla kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Ulusal ve uluslararası dijital gazetelerde yayınlanan haberler, tüm dünya insanların bir tıkla ulaşabileceği uzaklıktadır. Bu gelişmeler ışığında medyanın birey ve toplum üzerindeki etkileri birçok çalışmanın konusu olmuş ve bu alanda birçok teori ve yaklaşım geliştirilmiştir. Gelineen noktada, kitlelerin medya karşısında tamamen pasif ve etkilenmeye müsait olmadıkları, ancak kısmen etkilenmeye ve manipüle edilmeye açık oldukları görüşü hâkimdir. Nitel olarak yürütülen çalışmada ulusal ve uluslararası dijital gazetelerde yayınlanan haberlerdeki toplumu değiştirme ve dönüştürme potansiyeline sahip söylemler, Teun van Dijk'ın söylem analizi teorisine göre analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Mülksüzleştirme, Dinsizleştirme, Cinsiyetsizleştirme, Bireycilik, şiddet.

DIGITAL COCOONS: A STUDY ON INTERNATIONAL NARRATIVES AND SOCIAL METAMORPHOSIS

ABSTRACT

Communities are made up of individuals who share a common culture. Their interactive and dynamic characteristics lead to continuous change and transformation. Throughout history, the world has witnessed societies undergoing significant changes and metamorphosis for various reasons. The inhabitants of these societies are in a constant state of evolution, reshaping themselves and their surroundings through the technologies they create. In the 21st century, digitalization has emerged as a crucial concept, permeating all aspects of life and facilitating the widespread dissemination of media texts to broader audiences. News articles available in national and international digital publications can be accessed by people worldwide with just a click. The impact of media on individuals and society

has been explored extensively, resulting in the development of numerous studies, theories, and approaches. Currently, the prevailing perspective is that the public is not entirely passive or merely susceptible to media influence, but rather partially open to being affected and manipulated. In this qualitative study, the discourses that have the potential to change and transform society in the news published in national and international digital newspapers were analyzed according to Teun van Dijk's theory of discourse analysis.

Keywords: Media, Dispossession, Denationalization, Secularization, Gender Neutralization, Individualism, Violence.

GİRİŞ

Günümüzde medya, aile, yaşam biçimi, iletişim, cinsel kimlik, siyaset ve ulusal ortamlar gibi insan ilişkilerinin bir sonucu olan olgular hakkında düşünce ve davranış üreten bir araç konumundadır. Artık insanların dünyaya dair düşünce ve fikirleri kısmen medya temellidir. Nesnelerin internetinin ortaya çıkışı, birey medya, medya ve toplum ilişkisini güçlendirmiştir. Bu nedenle psikoloji, sosyoloji, iletişim ve medya çalışmaları medya kullanımının birey ve toplum üzerindeki etkilerini araştırmalarına sıklıkla konu etmektedir. Bu çalışmaların her biri insan yaşamının farklı bir alanına odaklanmakta ve bir bütün olarak medya sosyalleşmesine güçlü bir altyapı oluşturmaktadır. Medyanın etkileşimli özelliği, bireyin kültürel eylemlerinde, günlük yaşamın yürütülmesinde, yönelimlerinin ve bakış açılarının belirlenmesinde, yaşam pratiklerinde kendini göstermektedir.

Kitle iletişim araçları ortaya çıktıkları günden beri, içinde bulunduğu zamanın toplumsal söylemini etkilemiştir. Söylem, iç mantığı olan ifadeler kümesidir. Kitle iletişim araçları ile oluşturulan söylemler, mutlak bir niyetlilik unsurunu özlerinde barındırırlar ve toplumsal gerçekliğin kurulumuna aracılık ederler (Yılmaz ve Erdem, 2016, s. 100). Teknolojik gelişmelerle birlikte, yeni medya biçimleri insanların iletişim kapasitesini genişletmekte, yaşama ve etkileşim kurma biçimlerini değiştirmekte ve yeniden üretmektedir. İnsanlar kendi hayatlarının günlük aktivitelerine odaklanmış olsalar bile, deneyimlerinin dışında gerçekleşen haberleri takip ederler (Gaines, 2010, s. 1). Gazete haberleri, toplumsal yapıları, kültürel pratikleri ve algı biçimlerini etkileyen ve dönüştüren söylemler içerir. Çalışmada dikkat çekilmek istenen toplumsal metamorfoz kavramı, toplumun medya etkisi ile değiştirilmesini ve dönüştürülmesini ifade etmektedir. Dijitalleşme süreçlerinin her alana yayıldığı günümüz dünyasında gazetelerin de dijitalleşmesi ve daha büyük kitlelere ulaşması kaçınılmaz olmuştur. Artık her gazetenin bir dijital uygulaması veya sayfası bulunmakta ve online olarak dünyanın her yerinden okuyucularına haber iletebilmektedir. Teknolojik gelişmelerin bir sonucu olan dijital-

leşme, küreselleşme süreçlerini de hızlandırmaktadır. Küresel köyde sınırların belirsizleşmesi, kültürlerin yakınlaşması, iletişimin etkileşimli ve yaygın hale gelmesi küreselleşmenin ve dijitalleşmenin yarattığı fırsatlardan kaynaklanmaktadır. Ancak dünya coğrafi bölümlere ayrılmış, devletlerden oluşur. Her ulusun kendine özgü, kültürü, dili, dini, milli değerleri ve yasaları vardır. Ulus devletleri bir arada tutan ve onları kendi üyeleri arasında ve diğer ulus-devletler karşısında anlamlı kılan bu özellikleridir. Ancak her ülkenin sahip olduğu bu özelliklerin, geçmişte ve günümüzde bireyler, toplumlar ve devletler arasında güçlü önyargılara, stereotiplere, etnosentrizme, zenofobiye ve hatta savaşlara sebep oldukları bilinmektedir. Aşırıya kaçan her türlü fanatik tutum dünya toplumu için zararlı bulunmaktadır. Bu nedenledir ki insanların ayrıştırılmadan bütüncül bir bakış açısıyla eşit ve aynı hak ve özgürlüklere sahip olmaları gerektiği geçmişte ve günümüzde kabul gören ancak insanın ikircikli doğasından kaynaklanan nedenlerle uygulamada hayata geçirilemeyen bir düşüncedir.

Toplumsal Metamorfoz ve Medya İlişkisi

Medya kelimesi, ortam kelimesinin çoğuludur. Geleneksel gazetecilikte, bir ortamın bir şeyin taşıyıcısı olduğu savunulur. Ancak ortam kelimesinin biyolojideki karşılığı, hücre büyümesi için gereken besinlerin karışımıdır ve bunlar doku kültürleri, canlı organizmalar yetiştirmek için kullanılır. Bu tanım, insan toplumu hakkında düşünmek için uygun bir metafordur. Zira sosyal sistemimiz, hayatta kalmak ve gelişmek için ihtiyaç duyduğumuz besinler için bir medya ortamına bağımlı olan canlı bir organizma olarak tasvir edilebilir. Çevredeki herhangi bir değişimin, organizma üzerinde bir etkisi olacaktır. Yani metaforun ana fikri şudur; çevreyi değiştirirseniz organizmayı da değiştirirsiniz, medya ortamını değiştirirseniz toplumu da değiştirirsiniz. Bu düşünce, medya ekolojisi teriminde hayat bulur. Her bir medya türü, insan algısını anlayışını, duygularını ve değerlerini bazen örtük ve gayri resmî olarak etkiler. Söz konusu medya ortamlarının, konu edilen etki süreçlerini açık hale getirmek medya ekolojisinin çalışma alanıdır. Medyanın bireyleri oynamaya zorladığı rollerin ne olduğunu, medyanın bilgileri nasıl yayınladığını, medyanın duygular üzerindeki etkisini, hangi davranış biçimlerini empoze ettiğini bulmaya çalışır (Lewis, 2021, s. 70).

Medya, bir kültürü tanımlayan tutumları, değerleri ve davranışları yansıtan metinler olarak kabul edilir. Kültürel olgular, medya içeriklerine yansıtılır. Toplumun belli konulara verdiği önem ve ahlaki kaygılar medya içeriklerinde yer bulur. Doğru olma ihtimali çok düşük olan ama yine de kültür hakkında bilgi veren anlatılar ve mitler de medya içeriklerinde kullanılabilir. Çünkü insanlar genellikle, kendisiyle ve kendi kültürüyle ilgili olan fantezilere yönelirler. Medya metinleri kültürel değişimleri en iyi yansıtan anlatılardır. Zira toplumdaki değişiklikleri ve eğilimleri bu metinlerde görmek mümkündür. Medya metinlerinde karakterler,

yer mekân, müzik vb. aracılığıyla stereotipleştirilen gruplara yönelik tutumlar yansıtılır. Popüler kültür, kültürel tutumları, değerleri, davranışları, kaygıları ve mitleri yansıtmakla kalmaz aynı zamanda güçlendirir de. Bununla birlikte, şiddet, alkol, eğlence, cinsiyet stereotipleri gibi konularla ilgili mesajlar, doğrudan ve dolaylı olarak medya metinleri aracılığıyla güçlendirilir. Üstelik sadece var olan kültürü ve onun bileşenlerini içermez, moda olan veya moda olması amaçlanan maddi-manevi tüm olguları da içerir ve aktarır. Bu şekilde eski kültürle birlikte empoze edilmeye çalışılan yeni kültürü de aktararak kitlenin algısını şekillendirir (Silverblatt vd. 2014).

Bir Anlatı Olarak Haber

Haber hikâyeleri, çevremizdeki dünyayı anlamamıza yardımcı olan olaylar hakkında bilgi ve fikir paylaşmanın antropolojik bir insan uygulamasını yansıtır. Haberin başlıca amacı, hedef kitleyi bilgilendirmek, eğlendirmek veya ikna etmektir. Kitle iletişim araçlarının gücü ve etkisi birçok insanın etkilenmesini sağlar. Bu da haberin doğruluğu ve nesnelliği hakkında ideolojik soruları ortaya çıkarır. Medya yapımcılarının kitle iletişimi için bir haber ürettiklerinde belirli niyetleri olduğunu varsaymak mümkündür, ancak üretilen bu haberin hedef kitle üzerindeki potansiyel etkileri oldukça karmaşıktır (Gaines, 2010, s. 137).

Haber topluma direkt tutulan bir ayna olmaktan ziyade, olayların oldukça seçici bir bölümünü içeren anlatılardır. Haberler okuyucu tarafından, kişiselleştirilmiş, dramatize edilmiş, parçalanmış ve çatışmaya yönelik olarak dört biçimde algılanır (Bennett, 2003). Kişiselleştirilmiş haberler, haber hikâyesinde bireysel aktörlere daha fazla odaklanma eğilimindedir. Kamuoyunun dikkati, skandallara, kariyerlere, kişisel kazançlara veya kayıplara, prestij veya statüye çekilir. Hedef kitle kişiselleştirilmiş haberi ilgi çekici bulur. Çünkü haberde bahsi geçen kişi veya kişilerle kendisini özdeşleştirme ve empati kurma eğilimindedir. Okuyucu anlatı içine kendini konumlandırır ve karakterin verdiği mücadeleye ortak olur. Film, tiyatro, roman gibi haber anlatısı da dramatize edilebilir. Haber anlatısı, bir hikâyenin temel öğeleri olan serim, düğüm, çözüm bölümlerine sahip olmalı ve çatışma, çözüm, yükselen ve alçalan gerilim gibi olay örgüsü unsurlarını da içermelidir. Ancak haberin dramatize edilmesi, haber anlatısını gerçeklikten uzaklaştırarak konunun anlaşılmasına engel olabilir. İnsanlar, aşırı dramatize edilmiş haberleri önemsiz görme eğilimindedir ve haber okuyucuda istenen etkiyi bırakmaz. Haberler parçalı bir şekilde sunulur. Bu medyanın güncel olaylara, krize, şiddet eylemlerine veya siyasi bir kampanyaya odaklanmasından kaynaklanır. Uzun vadeli kalıplar ve eğilimler göz ardı edilir. Parçalanmanın sonucu olarak iletilen mesajların bir imajdan, yanılsamadan ve stereotipten ibaret olduğu ortaya çıkar. Haber metninde, olayın sadece küçük bir bölümü belli bir bakış açısından verilir, bu nedenle olaylara karşı bilgimiz daima eksiktir. Bununla birlikte medya eskiden olumsuz durumları nor-

malleştirerek kamuoyunu rahatlatmaya çalışırken, günümüzde haberler olumsuz ve güven vermeyen söylemler ve imalar eşliğinde sunulmaktadır. Haberler, olaylar kontrolden çıkmış ve kimsenin bu kaosu çözemeyeceği algısı yaratılarak verilmektedir. Bu şekilde, haber metnine konu olan kişi, kurum, olay vb. ile okuyucu arasında bir çatışma yaratılmaktadır. Bu durum toplumda güvensizlik, endişe ve kaosu pekiştirme potansiyeli taşır (Borchers, 2013, s. 119-121).

Toplumu Dönüştürme Potansiyeline Sahip Söylemler

Milliyetçiliğin dünya çapında yükselişe geçtiği, yerel kültürlerle, değerlere, etnik kökenlere sıkı sıkıya tutunulmaya ve sınırların net bir şekilde çizilmeye çalışıldığı bu dönemde, kozmopolitizm ve küreselcilik ekonomik, kültürel ve sosyal bütünleşmeyi güçlü bir şekilde savunan felsefi, politik ve ideolojik iki akım olarak karşımıza çıkar. Kozmopolitizm, insanların sadece insan olmalarından dolayı eşit haklara sahip olması gerektiği fikrini savunarak, insanları coğrafi, kültürel veya ekonomik sınırlar olmaksızın bütünleştirmeyi amaçlar. Bu düşünce tarzında, milliyetçiliğe, dini, etnik/ırksal ayrıştırmaya, cinsiyetçiliğe yer yoktur. Tek bir dünya toplumu vardır ve önemli olan evrensel etik değerlerdir. Küreselleşme süreci ile özdeşleşmiş küreselcilik düşüncesi ise zaten kelime anlamı olarak ekonomik, sosyal, politik ilişkilerin dünya çapında yaygınlaşması ve ulus aşırı iletişimi ve işbirliğini ifade etmektedir. Kozmopolitizm savunucularına göre ulus-devlet, günümüzün ekonomik, kültürel, siyasi çok yönlü toplumlarının ihtiyaçlarını karşılamak için yetersizdir (Harvey, 2015, s. 97).

Günümüz medyası, dünya toplumunu bütünleştirici ve farklılıkları kucaklayıcı birtakım önermeler ve mesajlar verme gayreti içerisinde. Ancak bunu yaparken kökleşmiş, içeren ve dışlayan inançları, davranış ve tutumları değiştirmeye, dönüştürmeye veya yok etmeye çalışmaktadır. Örneğin dini inançlar insanların birbirlerini ötekileştirmeleri için bir alan yaratmaktadır. Dini inançlar ve ritüeller inananları tarafından en doğrusu ve en güzeli olarak görülür. Bu nedenle inananlar, kendi dinlerini öteki insanlara sevdirmeye ve kabul ettirmeye çalışırlar. Ancak dünyada binlerce din bulunmakta ve her birey kendi dinine göre farklı bir yaşam tarzı benimsemektedir. Bununla birlikte biyolojik kadın ve erkek ayrımından ziyade, farklı cinsel kimliklerin de varlığına dikkat çekilmekte ve toplumda kabul görmeleri için birtakım uygulamalar yapılmaktadır. Toplumlar, ulus-devletler ortak kimlik bilinci ile bir arada yaşayarak ortak bilinç, yaşam tarzı, değer, din, amaç ve hedefler doğrultusunda uzun yıllar var olabilmekte ve tek bir bayrak altında toplanabilmektedirler. Fakat evrensel bir vatandaş modelinde, ulus-devletler etkin bir rol oynamaz. Zira birbirlerini sadece insan oldukları için seven, dayanışma içinde yaşayan ve farklılıklarını kabul eden küresel vatandaşlar söz konusudur. Ulus devletler milletlerini, toplulukçu bir zihniyetle yetiştirmekte ve bu zihniyeti ortak amaç ve hedeflerine ulaşmak için kullanmaktadırlar. Oysa günümüz medyasında

aşılmanmaya çalışılan bireycilik olgusu, toplulukçuluk idealinin tersine bir ideoloji çizmektedir. Bu ideoloji bireyin, toplumsal kimliğinden sıyrılarak sadece kendi çıkarları ve tercihleri doğrultusunda, toplumsal bağ kurmadan bir dünya vatandaşı olarak yaşamasını savunur.

İnsanların evrensel vatandaşlar olarak görülmesi düşüncesi, Antik Yunan'da özellikle Stoacı düşünce biçimine kadar dayanmaktadır. Kozmopolitizm ideolojisi tarafından desteklenen evrensel vatandaşlık fikrinin ve küreselleşmeden temel alan küreselcilik fikrinin bu ideolojiyi desteklediği bilinmektedir. Kozmopolitizm ve küreselcilik fikirlerinin gazete haberlerine yansımaları, haber metinlerinde bir takım düşünce ve fikirlerin taraflı, direkt veya örtük olarak sunumunda görülmektedir. Çalışmada, bu ideolojileri destekleyen ve onların toplumda karşılık bulması için alt yapı hazırlayan bazı kavramlar seçilmiştir. Bu kavramlar; mülksüzleştirme, milliyetsizleştirme, dinsizleştirme, cinsiyetsizleştirme, bireycilik ve şiddet olarak belirlenmiştir. Ulus-devletler ve dünya toplumu için güçlü etkilere sahip bu ideolojik söylemler toplumları metamorfoza uğratma potansiyeline sahiptir.

Mülksüzleştirme

Mülksüzleştirme kavramı ilk olarak, David Harvey tarafından *Yeni Emperyalizm* kitabında ele alınmış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Harvey, 2019). Neoliberalizm, kapitalizm süreçleri ile özdeşleşen kavram, kurumların özelleştirilmesi ve kurumlar üzerinde devletin kontrolünün azalmasını ifade eder. Önceden ulus devlete ait olan fabrikaların, enerji ve kaynak sağlayan büyük şirketlerin, sağlık kuruluşlarının, sosyal hizmetlerin devlet tekelinden çıkarak, kâr amacı güden kapitalist güçlerin iş gücünü sömürerek sermaye birikimi sağlaması anlamına gelir. Özelleşme makro ölçekte, ülkelerin ortak kaynaklarının ve gelirlerinin azalması, devlete ait olan finansal kaynakların sermaye sahiplerinin eline geçmesinde önemli bir rol oynarken, mikro ölçekte, bireylerin emeklerinin sömürülmesi, yoksullaştırılması, çok iş gücüyle az gelir elde etmelerine aracılık eder. Geçmişte gelişmiş ülkeler, gelişmemiş ülkelerin kaynaklarından faydalanabilmek için emperyalist, sömürgeci ve işgalci tutumlar sergilerken, günümüzde bunun yerini özelleştirme aracılığıyla yoksunlaştırma politikaları almıştır. Yeni emperyalizmin bir sonucu olan mülksüzleştirme, ulusal, uluslararası, toplumsal ve bireysel eşitsizliklerin artmasına neden olurken, sermaye sahiplerinin de küresel çapta büyümesine aracılık etmektedir. Medyada yapılan özelleştirme haberlerinin birçoğu, yapılan özelleştirmeleri desteklemekte ve küresel kapitalist söylemi güçlendirmektedir.

Milliyetsizleştirme

Millet, aynı toprak üzerinde yaşayan, ortak dil, kültür, tarih ve amaçlara sahip olan insanların oluşturduğu bir topluluktur. Milliyet ise, o topluluğun oluşturduğu devlete dâhil olma durumudur. Birey kendisini Türk, Fransız, İngiliz, İtalyan

gibi o devletin vatandaşı olduğunu belirten kelimelerle ifade eder. Bu ifadeler etnik ve ırksal bir tanımlamadan ziyade kişinin bir ulusa ait olduğuna gönderme yapan ifadelerdir. Zira geçmişte ve günümüzde uluslar birçok etnik kökenden, ırktan ve kültürden insanı içinde barındırmakta, bu farklı insan topluluklarından oluşan ulus-devletlerini tek bir bayrak altında toplamaktadır. Milliyetçilik, bireylerin toplumlarına ve devletlerine olan bağlılıklarını, dayanışma duygusunu, birlik ve beraberliklerini, ortak çıkarlarını gözettiklerini ve aynı zamanda o milletin sahip olduğu kültürel değerleri paylaştıklarını göstermek ve vatandaşlık duygularını pekiştirmek için kullanılan bir terimdir (Boas, 1962, s. 81-82). Kısacası “milliyetçilik, geleceğe ve modernliğe hizmet etmek üzere geçmişin ve geleneğin seferber edilmesi” (Touraine, 2002, s. 157). Sınırları ortadan kaldırmayı, hızı, ekonomik, politik ve kültürel yaygınlaşmayı teşvik eden küreselleşme olgusuyla birlikte, ulus-devletlerin sahip olduğu ekonomik, politik ve kültürel güç her geçen gün daha fazla zayıflamaktadır. İnternet aracılığıyla iletişimin kolaylaşması ve gelişmiş teknolojiler sayesinde mesafelerin kısalması, insan etkileşimini artırmış soyut anlamda sınırlar ortadan kalkmıştır. Küreselcilik ideolojisi, dünya vatandaşlığı ve tek bir dünya toplumu fikrini medya aracılığıyla empoze etmeye çalışmaktadır. Küreselleşmenin çok yönlü etkileri doğrultusunda, ulus-devletlerin kendi toplumları üzerindeki etkisi her geçen gün azalmaktadır. Günümüzde birçok birey kendisini, tek bir ülkenin vatandaşı olarak tanımlamaktansa dünya vatandaşı olarak tanımlamayı tercih etmektedir. Ancak bu durum, varlıklarını milli değerler üzerine kuran ve milliyetçilik duygusu ile ortak dil, din, kültür ve ideali paylaşan ulus devletlerin sıkı sıkıya tutundukları bu bağların ve dolayısıyla birlik-beraberliklerinin sarsılmasına neden olmaktadır. Medyada sıklıkla yer alan kapsayıcı görünen siyasi söylemlerin vaat ettiği gibi gerçek hayatta üçüncü dünya vatandaşlarının da dâhil olabileceği bir bütünleşmenin olmadığı görülmektedir. Ulus-devletlerin milliyetçilik ilkesiyle aşılabilir birlik duygusu, çıkar grupları tarafından zedelenmeye çalışılmaktadır. Bunun altında yatan neden kuşkusuz küreselci ideolojinin ekonomik, politik ve kültürel politikalarını uygulamak için zemin hazırlamaktadır.

Dinsizleştirme

Din, toplumların kültürlerinin büyük bir bölümünü oluşturan bir inanç sistemini ifade eder. Kültürün bir parçası olduğu kadar, onu şekillendirmede de önemli bir rol oynar. Çoğu zaman insanlar inandıkları dine radikal bir şekilde bağlılık göstererek, öteki dinlerin mensuplarını dışlayıcı, ötekileştirici ve marjinalleştirici tutumlar sergileyebilmektedirler. Bu aşırı tutumlar günümüzün çok kültürlü toplumları için büyük tehlike oluşturmaktadır. Ancak dini inancını başkalarının özgürlüklerini kısıtlamadan, hoşgörü çerçevesinde, evrensel etik kuralları ihlal etmeden yaşayan bireyler veya topluluklar ne kendi içinde yaşadıkları toplum için ne de dünya toplumu için bir sorun teşkil etmez. Tek dünya toplumu ve dünya vatandaşı fikri, tüm inançları kucaklayıp, bu dinlerin mensubu insanların bir arada yaşama fikrini benimsediğini söylemiş olsa da dünyanın en büyük ekonomik, politik ve

kültürel gücünü elinde bulunduran Avrupa devletleri ne izledikleri politikalarla ne de söylemleri ile bu fikri hayata geçirebilmiş değildir. Medya tarafından yapılan haberler her zaman olmasa da bazen ilahi dinleri dogmatik, batıl ve modası geçmiş olarak gösterme eğilimindedirler. Kimi zaman ilahi dinleri mitolojik hikayeler olarak göstererek günümüz yaşam biçimiyle örtüşmediğini, günümüz insanların manevi ihtiyaçlarını marjinal inanç biçimlerinin karşılayabileceği yönde haber metinleri yayınlamaktadırlar. Yapılan bu haberler, bireyleri inançlarından soğutmaya, farklı inançlara yöneltmeye veya dini inançları tümden reddetmelerine aracılık etmektedir.

Cinsiyetsizleştirme

İnsanlar, biyolojik olarak cinsel açıdan dimorfik yani iki biçimlidir (Özbudun & Uysal 2012, s. 159). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı, sıklıkla birbirine karıştırılan iki kavram olarak karşımıza çıkar. Bu terimler sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılırlar ve sorunlu bir şekilde tanımlanırlar. En genel şekilde cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki fiziksel, hormonal ve genetik biyolojik farklılıklar olarak adlandırılır. Toplumsal cinsiyet ise sosyal olarak oluşturulmuş kimliklerdir. Sosyal, kültürel ve psikolojik faktörlerden kaynaklanan davranışlardan oluşan uygun kadın ve erkek rollerini ifade eder (Henry, 2010, s. 186). Cinsiyet rollerinin biyolojik değil kültürel olduğunu savunan ilk antropolog Margaret Mead'tir. Ona göre cinsiyet rolleri, toplumsallaşma aşamasında öğreniliyor ve toplumdan topluma farklılık gösteriyorsa bu cinsiyetin kültürel olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet rollerinin toplumsal olarak biçimlendirilmiş olduğunu işaret eden bir gösteren olarak cinsiyet kavramının yerine kullanılmaya başlanmıştır (Özbudun ve Uysal 2012, s. 160). Günümüzde cinsiyet kavramını eleştiren ve sorgulayan birçok yaklaşım bulunmaktadır. Queer teori, cinsiyet çalışmalarında en çok başvurulan kuramlardan biri olarak karşımıza çıkar. Cinsiyetsizleştirme kavramına bir temel oluşturan queer kuramı, ilk olarak Teresa de Lauretis tarafından kullanılmış bir terim olsa da Judith Butler'in *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi* (2018) adlı kitabında bugünkü anlamını bulmuştur. Bununla birlikte, Queer teorisinin Michel Foucault'nun *Cinselliğin Tarihi* (2007) adlı eserinden de etkilendiği bilinmektedir. Terim, cinsiyet ayrımını ve cinsiyet kimliklerini sorgulayan, toplumsal cinsiyet rollerini eleştiren bir yaklaşım benimser. Bireylerin kadın-erkek ikiliğine sıkıştırılarak baskılandıklarını, bu sınıflandırmaya dâhil olmayanların da toplumdan dışlanarak marjinalleştirdiklerini ileri sürer. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rollerinin bireyleri kalıplara soktuğunu, cinsiyet kavramının akışkan bir yapıya sahip olduğunu ve bu nedenle değişken olduğunu savunmaktadır. Queer teori toplumda yeterince yer açılmayan, tanınmayan, ötekileştirilen farklı cinsel eğilimlere sahip bireyler için kendi istedikleri cinsel kimliklerle yaşayabilecekleri bir alan talep eder. Zira toplumsal onaylanma, sayılarla ifade edilemeyen, ölçülemeyen ödünç verilemeyen bir olgu olup, bireylerin toplum yaşamında var olmak için gereksinim duydukları manevi bir ihtiyaçtır (Poyraz, 2020, s. 10).

Geçmişten günümüze cinsiyet eşitliği tartışılabilen toplumsal bir konu olmuştur. Ancak günümüzde kadın-erkek eşitliği tartışmalarına, LGBTQ+ üyeleri de dâhil olmuş, bu bireyler toplumdaki yerlerini ve haklarını güçlü bir şekilde talep etmeye başlamışlardır. Nitekim LGBTQ+ üyelerinin sosyal ve psikolojik, olarak bütün toplumlarda kabul görüp desteklenmeleri oldukça zorlu bir süreç gerektirmektedir. İnsanlık tarihinden bugüne, çoğu toplumda cinsiyet rolleri tabakalaşmış normlardan oluşmaktadır. Bu normlar, sosyal hayat, iş hayatı, eğitim hayatı, dini inançlar, politikalar ve medya tarafından çok uzun bir süredir desteklenmekte ve toplumsal hayatta pekiştirilmektedir. Sadece transgender aktivistlerin eylemleri, toplumsal kurumların ve normların değişmesi ve dönüşmesi için yeterli değildir. Daha geniş bir siyasi bakış açısına, özellikle kimlik politikalarının değişmesine ve mağduriyet kültürünün ortaya çıkışına bağlıdır. Transgender topluluklarının savunulması, politikacılara, meslek gruplarına meşruiyet ve amaç duygusu sağlamaktadır. Bununla birlikte, mağdur olarak sunulan bu bireyler üzerinden otorite kazanma çabası, güçlü konumdakilerin çıkarlarına hizmet ederken toplumdaki ayrımcılığa daha büyük katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle transgender bireylere destek sunarken, transgenderizm ideolojisinin politize olmasını engellemek önemlidir (Williams, 2023). Günümüzde LGBTQ+ üyeleri ve savunucuları, cinsiyet ayrımının ortadan kalkmasını talep etmekte ve cinsiyetsiz toplum fikrini kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Bu fikri politize etmeye çalışan gruplar, medya aracılığıyla hedef kitleleri etkilemeye, yönlendirmeye ve manipüle etmeye çalışmaktadır. Bu cinsiyetsiz toplum ideolojisinin bir yansıması olarak haber metinlerinde karşımıza çıkar.

Bireycilik

Kültürel çalışmalarda önemli bir yere sahip olan sosyolog Hofstede'in Kültür boyutları çalışmasında, toplumların üstesinden gelmeleri gereken 6 boyuttan (Güç aralığı, Belirsizlikten Kaçınma, Bireycilik-Toplulukçuluk, Dişillik-Erillik, Kısa ve Uzun vadeye Dönüklük, Hoşgörü-Kısıtlılık) biri bireycilik ve toplulukçuluktur. Bireycilik ve toplulukçuluk boyutu bireyin içinde yaşadığı toplum ile ilişkisini tanımlar. Bireycilik düzeyi yüksek toplumlarda, özne kavramı ve öznenin çıkarları topluluğun çıkarlarından daha önemlidir. Bireyciliği benimsemiş toplumlar için toplumun refahı, hedefleri, çıkarları ikincil konudur. Toplulukçuluk düzeyi yüksek toplumlarda ise bireyciliğin tam tersine, toplumun değerleri, refahı, hedef ve çıkarları özneninkinden daha önemlidir. Bireycilikte "ben" kavramı önemliken, toplulukçulukta "biz" kavramı önemlidir. Bireycilik ve toplulukçuluk düzeyleri, toplumların yaşam biçimlerine yansır. Türkiye, Guatemala, Pakistan, Ekvador, Meksika, Tayvan, Yunanistan, gibi ülkelerin bireycilik değerleri düşük, Fransa, İngiltere, Almanya, A.B.D, Avustralya, İtalya, Belçika, gibi ülkelerin bireycilik değerleri yüksektir (Hofstede, 2001, s. 209-215). Toplulukçuluk, ulus devletlerin beslediği bir ideolojidir. Toplumların varlıkları, ortak yaşanmışlıklara dayanan kolektif belleklerine bağlıdır. Kolektif bellek, o toplumun içinde yaşayan her bireyin itaat

etmek zorunda olduğu kurallar dizgesinden ve algılardan oluşur. Kolektif bellekte inşa edilen her olgu, toplumun değerleri ile yeniden şekillenerek sosyal tutuma dönüşür (Ulağlı, 2018, s. 200). Toplum gücünü inşa ettiği kolektif bellekten, birlik ve beraberliğinden, ortak çıkar ve amaçlarından, kültürel ve ideolojik ortaklığından alır. Nitekim toplumda var olan maddi ve manevi ortaklık, o toplumun öteki toplumlar karşısında daha güçlü bir duruş sergilemesine yardımcı olur. “Milli kültürden yoksun ülkeler, birlik ve dayanışmayı sağlamakta zorluk çekerler (...) ve kolaylıkla asimile olup kaybolurlar” (Aytekin, 2018, s. 278). Bu nedenle, bireylerin kendilerinden önce toplumlarını öncelemeleri ulus-devletler için yadsınamaz bir yere sahiptir. Bu dayanışma ve birlik ruhuyla, sosyal, ekonomik, politik başarıların daha kolay elde edilebileceğini söylemek mümkündür. Günümüzde bireycilik, ülkelerin sosyoekonomik refahı ile ilişkilendirilmektedir. Ekonomik ve teknolojik gelişmelerle doğru orantılı olarak, toplumlarda bireycilik olgusunun daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Bununla birlikte bazı medya organları, bireycilik düşüncesini ön plana çıkararak, bireylerin toplumlarından ziyade öncelikle kendi çıkarlarını gözetmeleri gerektiği düşüncesini empoze etmeye çalışmaktadır. Gazete haberlerinde yer alan, bireyselleşmeyi teşvik eden söylemler, toplumların birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu sarsabilecek mesajlar içermektedir.

Şiddet

Şiddet, bir bireyin başka bir bireye kasıtlı olarak bedensel ihlalde bulunması veya zarar vermesi olarak tanımlanmaktadır (Cohen, vd., 2006, s. 652). Ancak şiddet fiziksel olduğu gibi psikolojik de olabilir. Psikolojik şiddet ise bireyin, söz veya davranış yoluyla psikolojik olarak baskılanmasına ve öz saygısının zedelenmesine neden olabilecek bir şiddet türüdür (Orbay, 2022, s. 271). Toplumlarda günden güne daha çok yaygınlaşan şiddet olayları, medyada da geniş yer bulmaktadır. Haber metinlerinde şiddetin aktarılma yöntemleri, sıklıkları, söylem biçimleri bazen şiddetin normalleştirilmesine, haklı gösterilmesine, özendirilmesine aracılık etmektedir. Bu bazen örtük bazen de açık bir şekilde yapılabilir. Şiddetin toplum hayatında ve medya içeriklerinde geniş yer alması toplumun, şiddete olan eğilimini artırmakla birlikte, şiddet algısını, toplumsal şiddet normlarını da farklı biçimlerde şekillendirebilir. Haber metinlerinde şiddet olayının belli bir yönüne yapılan vurgu, okuyucuda öfkeye veya korkuya neden olabilir. Bununla birlikte belli bir grubun haklı veya haksız gösterilmesi, toplumdaki kutuplaşmaları, önyargıları, stereotipleri ve ötekileştirmeleri güçlendirebilir ve makro ölçekte toplumsal sorunlar yaratabilir. Örneğin bir göçmenin yerel halktan birine uyguladığı şiddet nedeni ve sonuçları ne olursa olsun o toplumun vatandaşları tarafından büyük bir tehdit olarak algılanabilir. Bu da toplumun belli uyruktan göçmenlere karşı düşünce ve tutumlarını etkileyebilir. Çokkültürlü toplumlarda kimliklere vurgu yapılarak sunulan haberler her zaman bir tepki yaratma potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, vurgu farklı birçok durum için kullanılabilir; şiddete uğrayan bir kadının kocasını

aldatıyor olmasına, hırsızlık yapan birinin dükkân sahibi tarafından nefsi müdafaa sebebiyle öldürülmesine, birinin taciz suçlusu olduğu için vatandaşlar tarafından linç edilmesine vb.. Haber metinlerinde yapılan güçlü vurgular toplumda nefrete, kargaşaya ve bir paradoks olarak tekrar şiddete sebebiyet verebilir. Ayrıca bir yaptırım ve cezalandırma merci olan hukuk sistemine başvurmak yerine bireylerin kendi cezalandırma yöntemlerine başvurmalarına da yol açabilir. Bu tür haberlerin sürekliliği, toplumun şiddete karşı duyarsızlaşmasına, şiddeti normalleştirmesine ve meşrulaştırmasına neden olabilir. Toplumsal açıdan bakıldığında sürekli olarak şiddetin yaşandığı bir ortamda vatandaşlar, daha barışçıl, daha huzurlu ve daha hoşgörülü bir toplum ve yönetim talebinde bulunabilir, şiddetten mevcut siyaseti, yasaları ve uygulamaları sorumlu tutabilirler.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma Teun van Dijk'in söylem analizi tekniği ile yapılmış olup, gazete haberlerinde yer alan haberler yapışöküme uğratılmış, söylemlerde gömülü olan anlamlar, imalar ve ideolojiler toplum üzerindeki etkileri üzerinden tartışılmıştır. Disiplinlerarası bir teknik olan söylem analizi, metni birçok açıdan çözümlemeyi hedefler: Morfolojik, sentaktik, semantik, fonolojik, retorik, pragmatik vb. (Van Dijk, 2007, s. 166). Söylem, bağlamın olduğu sosyal durumun zihinsel temsili-dir. Söylem dili kullanan bireyler tarafından sahip oldukları zihinsel modele göre yorumlanır (Ke Liu ve Fang Gou, 2016). Söylemin üretilmesi, anlaşılması, etkileşim yaratması bireyde karşılık bulan öznel ve zihinsel süreçleri içerir. Zira metin tek başına bir anlam taşımaz; onu konuşan, yazan, dinleyen ve okuyan insanlar arasında anlamın iletilmesini sağlayan bir araç rolü üstlenir (Çakır, 2020, s. 15). Geleneksel dilbilimden farklı olarak söylem analizi, dilbilgisi ile sınırlı değildir. Dil kullanımının sosyal bağlamlarına ve doğal dil kullanımına da odaklanır. Sadece sözcükler ve cümle yapıları değil, söylemlerin derin anlamları ve stratejik mesajları bağlam içerisinde analiz edilir. Bu anlamlar, dilbilgisi yapılarında, üslupta, retorikte, imalarda gizlidir. Söylem çözümlemecisi söylemi, mikro, mezzo ve makro düzeylerde analizlerle, etkileşimsel, sosyal, iletişimsel, politik, tarihsel ve kültürel çerçevelerle ilişkili olarak inceler.

Çalışmada, mülksüzleştirme, milliyetsizleştirme, dinsizleştirme, cinsiyetsizleştirme, bireycilik ve şiddet söylemleri çerçevesinde belirli haber metinleri söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma 2020-2025 yılları arasında İngilizce, Fransızca ve Türkçe dillerinde uluslararası dijital gazetelerde yayımlanan haberleri kapsamaktadır. Fakat bu zaman aralığında yayımlanmış haber metinlerinin tümünün incelenmesi mümkün olmadığından dolayı, çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, derinlemesine çalışmalar için bilgi açısından zengin verilerin seçilmesiyle gerçekleştirilen bir araştırma yöntemidir. Bilgi açısından zengin veriler, çalışmanın amacı açısından merkezi öneme sahip konular

hakkında çok fazla bilgi sunmaktadır. Bu tür verileri incelemek, ampirik genellemelerden ziyade içgörüler ve derinlemesine anlayış sağlar (Patton, 2002, s. 230). Çalışmada analiz edilecek söylemleri destekleyen haber metinleri, ilgili söylemi doğrudan veya dolaylı olarak içermesi ve söylem analizi için yeterli anlamsal ve dilsel yapı sunması ölçütleri dikkate alınarak seçilmiştir. Çalışmanın amacı, haber metinlerinde çalışmamıza dayanak teşkil eden söylemleri çözümlemek, gömülü anlamları, ideolojileri ve bahsi geçen kavramlara yapılan imaları ortaya çıkarmaktır.

BULGULAR

Mülksüzleştirme Söylemleri

07.05.2022

Metin 1

The Economist: Hindistan, devasa Hayat Sigortası Şirketinin özelleştirilmesine başlıyor: Ancak ülkenin şimdiye kadarki en büyük halka arzı bir fiyasko mu?

Global Uyum

Haber metni, Hindistan'ın en büyük şirketi olan Hayat Sigortası Şirketinin (LIC) özelleştirme sürecini konu edinmektedir. Küreselleşmenin bir gerekliliği ve sonucu olarak görülen özelleştirme, Hindistan'ın dünya serbest piyasasına attığı güçlü bir adım, küresel finans piyasaları ile bir bütünleşme olarak görülmektedir. Metinde geçen “yılın küresel ölçekte beşinci büyük halka arzı” ifadesi Hindistan'ın küresel finans piyasalarına entegrasyonunu ve yapılan bu hamlenin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Bu özelleştirme Hindistan'ın yabancı yatırımcılar için önemli bir yatırım merkezi olarak görülmesini ve finans piyasalarına entegre olmasını sağlarken, ulusal sermaye üzerindeki kontrolünü azaltmaktadır. Bununla birlikte, daha önceden devlet tekelinde olan büyük şirketlerin özelleştirilmesi ve küresel piyasalara entegre olması sermaye dolaşımını teşvik ederek kapitalist sistemin dünya çapında yayılmasına aracılık etmektedir.

Yerel Uyum

Metinde yerel uyum, kronolojik bir özelleştirme sürecinden bahsedilerek, sayısal veriler ve yerel ve küresel ekonomide bulduğu karşılık ile desteklenmektedir. Hindistan'ın sahip olduğu %64 pazar payı, Britanya, Çin gibi diğer gelişmiş ülkelerin sahip olduğu pazar payının çok üstünde kalarak kârlı bir yatırım olarak gösterilmektedir. Bu da metnin özelleştirmenin önemli ve gerekli olduğu düşüncesini destekler nitelikte bir kanıt sunmaktadır. Bağlamdan, özelleştirmenin yerel ve küresel ekonomi için bir gereklilik olduğu anlaşılırken, Hayat Sigortası şirketinin

özelleşmesi, yıllardır süregelen bir çabanın sonucu ve ekonomik bir başarı olarak gösterilmektedir. Hayat Sigortası şirketinin 1956 yılında milli olarak kurumsallaşması, 2000 yılında özel sigorta şirketlerine izin verilmesi, 2022 yılında özelleştirilmesi şirketin küreselleşme süreçlerinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak, başlık, giriş, gelişme ve sonuç bölümleri birbirlerini destekleyen ifadeler ve sayısal verilerle metinde verilmek istenen bağlamı desteklemektedir.

İmalar

Metin, özelleştirmenin ekonomik ilerleme için gerekli olduğu iması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte devletin şirketlerin üzerindeki kontrolünün, şirket performansını düşürdüğü iması dikkat çekmektedir. Ayrıca, devlet kontrolünün yatırımcılar için bir risk olduğunun altı çizilerek, devletin bu şirketler üzerinde herhangi bir söz sahibi olma ihtimalini veya talebini olası riskleri öne sürerek ortadan kaldırma çabası içine girdiği görülmektedir. Zira kapitalist sistemin yaygınlaşması, özel sermayenin küresel çapta hareket etmesini ve böylece ulusların sınırlayıcı tekelinden çıkmasına aracılık eder. Metnin başlığı, “Hindistan, devasa Hayat Sigortası şirketinin özelleştirmesine başlıyor: Ancak ülkenin şimdiye kadarki en büyük halka arzı bir fiyasko mu?” çift taraflı bir ima içermektedir. “Devasa” kelimesi ile büyük ölçekli bir özelleştirme süreci vurgulanırken, özelleştirme girişimi Hindistan için önemli bir ekonomik gelişme olarak lanse ediliyor. “Ülkenin şimdiye kadarki en büyük halka arzı” ve “fiyasko” kelimeleri arasındaki anlamsal karşıtlık, özelleştirmenin kötü sonuçlanabileceği imasında bulunuyor. Başlık ve devamındaki açıklama, okuyucunun dikkatini çekmeyi hedeflerken onlara eleştirel bir okuma yapmaları için de bir alan yaratıyor. Metnin ilerleyen bölümlerinde özelleştirmenin lehine güçlü vurgular yapılsa da nihai kararın okuyucuya bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Metnin Üst Yapısı

Metin, Hindistan’ın sosyalizmi deneyimlemesi ile başlayan bir millileştirme süreci kapsamında Sağlık Sigortası kurumunun devlet tarafından kurulduğu 1956 yılını işaret ederek başlıyor. Metinde kronolojik bir sırayla şirketin yıllar içerisindeki özelleştirme süreçleri rakamlarla desteklenerek nesnel veriler okuyuculara bir anlam bütünlüğü içerisinde sunulmaktadır. Gelinek noktada, devletten tam bağımsız olarak şirketin daha yüksek kârlar elde ettiğini ve bir devrin kapandığını ima ediyor. Dolayısıyla giriş bölümünde sigorta şirketinin tarihi ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verilirken, gelişme bölümünde özelleşme sürecinde ülkenin ve şirketin ekonomik büyümesine ve dünya piyasalarına entegrasyonunun avantajlarına dikkat çekiliyor. Sonuç bölümünde ise, Hindistan için özelleştirmenin gerekliliği ve faydaları ön plana çıkarılarak özelleştirmeye genel olarak olumlu bir bakış açısı sergileniyor. Haber, önemli bilgilerin en başta, daha az önemli bilgilerin

ise önem sırasına göre gelişme ve sonuç bölümlerinde verildiği ters piramit modeli ile yazılmıştır.

Stil ve Retorik

Metnin dili oldukça güçlü ve ikna edicidir. Metinde yapılan vurgular ve imalar dengeyi sağlamak adına zıtlıkların eşit dağılımıyla desteklenmiştir. Örneğin şirket için kullanılan “pazar hâkimiyeti” ve “muazzam ölçekte” ifadeleri, şirketin ve özelleştirmenin güçlü yönlerine dikkat çekerken, “çatlaklar” ve “riskler” gibi ifadeler de şirketin ve özelleştirmenin zayıf yönlerine dikkat çekmektedir. Daha detaylı bir analiz yapacak olursak, “cracks in LIC’s armour”, Türkçeye LIC’in yani Hindistan Hayat Sigortası Şirketi’nin zırhındaki çatlaklar ifadesi, devlet kontrolündeki şirketin yapısındaki zayıflıklara vurgu yapmak için kullanılan güçlü bir metafor olarak karşımıza çıkar. Her ne kadar “zırh” kelimesi ile güçlü imajı yaratılmaya çalışılmış olsa da devlet kontrolüyle şirketin gücünün azaldığına yapılmak istenen ima, çatlak kelimesi ile desteklenmek istenmiştir. Metinde ideolojik olarak özelleştirmeye yapılan vurgu, ulusötesi şirketler ve küresel sermaye karşısında, kamu kurumlarının savunmasız ve kırılgan olduğu vurgulanmak istenmiştir. Başlıkta Hayat Sigortası şirketinin büyüklüğünü vurgulamak için kullanılan “devasa” kelimesi mübalağa yapıldığının bir göstergesidir. Özelleştirmeye birlikte gelen “şeffaflık” kavramı ile okuyucuda güven duygusu oluşturulmaya çalışılmıştır. Kullanılan tezler ve antitezler, kamu kurumları ve özelleştirilen kurumlar arasındaki ayrımı özelleştirme yararına derinleştirerek metnin özelleştirmeye bakış açısını ortaya koymaktadır.

Toplumsal Algı ve Kültürel Bağlam

Metinde Hayat Sigortası şirketinin kurulduğu ilk yıllarda devlet yönetiminde bir kurum olduğu ve daha sonra özelleştirilerek büyük ölçekte kâr sağlandığı bilgisi verilirken, sağlık sigortası gibi bir kurumun özelleştirilmesinin topluma yansımalarına hiçbir şekilde yer verilmemiştir. Devlete bağlı kurumların özelleştirilmesinin ulus-devletlerin bu kurumlar üzerindeki gücünün azalmasına ve zamanla kâr marjlarının düşmesine sebep olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte devletten bağımsız olarak fiyatlandırılan hizmetlerin, vatandaşların ödeme gücünün çok üstünde olması toplum yaşamını olumsuz etkilemektedir. Kurumların devlet yönetimindeyken başarısız olduğuna yapılan vurgu, vatandaşların hükümetlere olan güvenini sarsar ve ulus-devlet olmanın ekonomik açıdan kendi vatandaşlarına kurumlar aracılığıyla bir fayda sağlamadığı düşüncesi kendine yandaş bulabilir. Sağlık sektörü kamu hizmeti kapsamına giren bir sektör olmasından dolayı, sektörden kâr amacı gütmemesi beklenir. Kâr amacı güden bir sağlık sektörü, hasta bakımından çok ekonomik faydacılığa odaklanacaktır. Bu da toplumda sağlık sektörüne ve dolayısıyla onu tekelinden çıkarıp özelleştiren devlete olan güveni büyük ölçüde sarsma potansiyeline sahiptir.

Önermeler

Metinde birçok önermeye yer verildiği görülmektedir. “Özelleştirmenin Hindistan ekonomisi için gerekli ve faydalı olduğu”, “devletin kurumlar üzerindeki denetiminin, kurumların verimliliğini düşürdüğü”, “küresel ölçekte sermaye akışı ve ulusötesi şirketlerin yaygınlaşmasının küresel ekonomiyi canlandırdığı”, “Hindistan’ın Sağlık Sigortası kurumunu özelleştirmesinin bir sonucu olarak, Hindistan’ın küresel ekonomide önemli bir yere sahip olduğu” önermeleri anlatıma yön veren imalar, retorikler ve bağlam aracılığıyla aktarılmaktadır.

Milliyetsizleştirme Söylemleri

03.05.2024

Metin 2

AP News: Global Citizen NOW, Sahra Altı Afrika’ya yatırım yapılmasını ve gençlere ulaşılmasını teşvik ediyor

Global Uyum

New York’ta düzenlenen Global Citizen Now adlı konferansı konu alan haberin ana teması, uluslararası iş birliği ve küresel vatandaşlık etrafında şekillenmektedir. Metinde yer alan ifadeler, imalar ve retorik temayı destekler nitelikte verilmiştir. Küresel vatandaşlığın sınırları aşan kapsayıcı vurgusu, milliyetçi söylemleri önemsizleştirmekte, ulus ötesi bir dayanışmayı vurgulamaktadır. Zira altı çizilen tüm dünya insanlığı için ortak amaç, hedef ve faydaların olduğu bir dünyadır.

Yerel Uyum

Haber metninin, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde tutarlı bir anlatıma sahip olduğu görülmektedir. Paragraflar bağdaşıklık ilkesine göre, temayı destekler nitelikte bir bütünlük içerisindedir. Küresel vatandaşlık, küresel iş birliği, yerel ve küresel politikalar ve kalkınma stratejileri küresel dönüşüm ekseninde tartışılmaktadır. Yerel sorunların küresel politikalarla çözülebileceği vurgusu dikkat çekmektedir. Örneğin Sahra Altı Afrika’da elektriğin olmaması, sporcuların daha fazla desteğe ihtiyacı olduğuna ve Nijerya, Kenya ve Fas’ta Ulusal Futbol Ligi’nin kurulması gibi konulara yapılan vurgu, yerel düzeydeki sorunların küresel düzeyde çözüm üretilmesi beklentisine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Afrika nüfusunun %60’ının 25 yaş altı gençler ve çocuklardan oluştuğu bilgisi, gençlerin küresel sahnede bir fırsat olarak görüldüğünü işaret etmektedir. Afrika’daki gençlerin eğitim, sağlık, istihdam gibi sorunları küresel bir sorun olarak ortaya koyularak çözüm merkezi olarak küresel liderler gösterilmektedir. “Eğer küresel liderler böl-

genin tam potansiyelini kullanmak istiyorlarsa bu boşlukları kapatmaya yardımcı olmalılar” ifadesi yardımın karşılıksız olmadığını, bölgenin maddi-manevi küresel çıkarlara hizmeti için bir koşul olarak görüldüğünün göstergesidir.

İmalar

Metnin başlığı, küresel vatandaşlık, küresel iş birliği, Afrika’daki gençlerin küresel sahnedeki rolünü ima etmektedir. Metnin bağlamı, geleneksel ulus sınırlarının aşarak, dünyanın ortak çıkarlarına odaklanma üzerine kurgulanmıştır. Bununla birlikte, Zimbabve’de büyüyen Danai Gurira adlı konuşmacı, “Batının tek başına yeterli olmadığını”, Afrika uluslarının gerçekten kendilerini yönetmeye ihtiyacı olduğunu söylemesi ve “sömürgecilikten kendimizi kurtarmaktan çok uzağız” vurgusu aslında geline nokta Afrika’nın Batı tarafından hala sömürüldüğü iması, kaynakları üzerinde bir etkisi olmadığını gösterir ve küresel eşitsizlik alt mesajı içerir. Global Citizen Ceo’su Hugh Evans’ın kutuplaşma iması, gelişmiş ülkelerdeki ve gelişmemiş ülkelerdeki insanlar arasındaki fırsat eşitsizliğine dikkat çekmektedir.

Metnin Üst Yapısı

Giriş bölümünde başlıkla uyumlu olarak, küresel vatandaşlık çerçevesinde küresel iş birliğinden, dayanışmadan ve Afrika’ya bu bağlamda yapılan yatırımlardan bahsedilmektedir. Haberin ana hatları, giriş bölümünde çizilerek okuyucu bilgilendirilmektedir. Gelişme bölümünde ise, temaya ve bağlama uygun olarak verilmek istenen mesajı güçlendirmek için konuşmacıların ifadelerine, istatistiki bilgilere ve projelere yer verilmekte, sonuç bölümünde küresel vatandaşlık bilincini yaymak, küresel yardım ve yatırımları artırmak amacıyla ekonomik zirveler gerçekleştirileceği belirtilerek haber sonlandırılmaktadır.

Stil ve Retorik

Afrika’nın yeraltı kaynakları bakımından çok zengin olduğunu ifade eden Danai Gurira’nın “gülünç derecede zenginiz, ama çoğu zaman bunun kontrolünün bizde olduğunu görmüyorsunuz” ifadesi kendi içinde bir tezat oluştururken zenginlik ve kontrol edememe çelişmesine vurgu yapmaktadır. Metinde kullanılan yatırım, gençliğe ulaşma, değişim yaratıcıları gibi kelimeler etkili ve dönüştürme potansiyeline sahip bir söylem oluşturmaktadır. Ünlü katılımcıların konuşmalarına yer verilmesi, örgüt mesajının geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

Toplumsal Algı ve Kültürel Bağlam

Metinde genel olarak ulusal milliyetçilik ideolojisini aşan, ortak dünya ve küresel vatandaşlık vurgusuyla toplumsal dönüşüm desteklenmektedir. Metinde söz

konusu yardım ve yatırımların, eğitim, sağlık, ekonomi gibi toplum hayatının her alanında yapıldığına dikkat çekilmektedir. Bu yardım ve yatırımların küresel çıkarları olan gelişmiş ülkeler tarafından yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, Afrika uluslarının sosyokültürel ve ekonomik algılarının da şekillendirilebileceği çıkarımı yapılabilir. Bu modern sömürgecilik anlayışının diğer bir yönüdür. Afrika uluslarının kendi toplumlarının geleceğini tayin edememesi ve küresel güçler tarafından kontrol edilerek yönetilmesi fikri, modern sömürgecilik imasını güçlendirmektedir. Modern anlamda sömürgecilik gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelerin dolaylı olarak ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda çıkar sağlamalarını ifade eder. Ekonomik anlamda bağımlı hale getirme, doğal kaynaklar üstünde hak talep etme, yerel kültürü baskılayarak kültürel egemenlik sağlama, yerel politikalara müdahale, farklı eğitim stratejileri vb. birçok hamle modern sömürgecilik kapsamında yer almaktadır.

Önergeler

Metinde “Dünya liderleri tarafından Sahra Altı Afrika’ya yapılacak yatırımların bölgedeki yoksulluk ve ekonomik kalkınma için önemli olduğu”, “küresel vatandaşlık bilinciyle küresel iş birliği ve dayanışmanın dünyanın geleceği için gerekli olduğu”, “genç nüfusun küresel ölçekte ihtiyaç duyulan güce sahip olduğu” önermeleri dikkat çekmektedir. Tüm bu önermeler, küresel vatandaşlık ve küresel iş birliğini desteklemeye yönelik olarak verilmiş olup, toplumları sosyokültürel ve ekonomik olarak etkileme ve dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.

Dinsizleştirme ve Cinsiyetsizleştirme Söylemleri

Metin 3

01.08.2024

La Presse: Uygunsuz akşam yemeği

Global Uyum

Metnin teması sanatsal ifade özgürlüğü ve dini inançlar arasındaki çatışmadır. Metin, Paris 2024 Yaz Olimpiyatları açılış töreninde Leonardo da Vinci’nin “Son Akşam Yemeği” tablosunu çağrıştıran bir parodinin LGBTQ+ bireyler ile canlandırılması ve parodi hakkında yapılan olumsuz eleştirilere karşı bir duruş sergilemektedir. Metinde, sanatın ifade özgürlüğü güçlü bir şekilde savunulmaktadır. Hristiyanlık dini için önemli bir tablonun ve tabloda yer alan Hz. İsa ve havarilerinin LGBTQ+ bireyler ve bir çocuk ile temsil edilmesi, bazı çevrelerce dini otoriteye yapılan bir saygısızlık olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte dini otoritenin sekülerleşmesi anlamına gelmektedir. Hristiyanlığın farklı yorumlarında LGBTQ+

üyelerinin hoş karşılandığı veya kabul gördüğü bilinse de çoğunlukla geleneksel kadın-erkek cinsiyetlerini tanıdıkları bilinmektedir. Bu parodide dini kişiliklerin LGBTQ+ bireyler olarak temsil edilmeleri direkt Hristiyanlık dinine ve onun inanlarına bir başkaldırı, aşağılama, hakaret olarak algılanabilir. Ayrıca sadece dini otoritelere karşı bir duruşu değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarına karşı bir duruşu da temsil eder. LGBTQ+ bireylerin dünyanın izlediği büyük bir spor organizasyonunda temsil edilmesi, bu bireylerin tüm dünyada tanınma ve kabul görme arayışının karşılık bulduğu anlamına gelmektedir. Metnin söylemi, dini ve cinsiyetçi tabuların yıkılması, evrensel bir kapsayıcılıkla ortak değerlerin savunulması yönündedir.

Yerel Uyum

Tartışma türünde yazılmış metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde olaylar tutarlı bir şekilde birbirine bağlanmaktadır. Anlatımı güçlendirmek için tanınmış kişilerin olumlu ve olumsuz eleştirilerine yer verilmiştir. Yazar sanatın özgürlüğünü savunurken, fikirlerini ve önermelerini güçlendirmek için referanslardan faydalanmaktadır.

İmalar

Metin, dini sembollerin drag-queen'ler ve LGBTQ+ üyeleri ile sanatsal olarak yeniden yorumlanmasını ele alıyor. Dini sembolere getirilen bu yorum, onların yeniden üretilebilir olduklarını ima etmektedir. Başlıkta yer alan la Cène kelimesi "Son Akşam Yemeği" tablosunu karşılarken, "indigne" kelimesi aşağılık, değersiz, yakışsız, uygunsuz anlamlarına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında olumsuz eleştirilerin odağında yer alan "Son Akşam Yemeği" tablosunun parodisinin, tablonun aksine dini değerleri aşağıladığı ve toplumda "ahlaki" olarak kabul görmeyen bireyler ile kutsalın dönüştürüldüğü ima edilmektedir. Ayrıca dini hassasiyetlerin abartılı olduğuna dair bir bakış açısı sunulmaktadır. Bununla birlikte yazar, tepkilerin dini sembollerin uyarlamasına değil bu sembollerin drag-queen'ler ve LGBTQ+ üyeleri ile temsil edilmesinden rahatsız olunduğu kanısındadır. Yani bu bireylerin toplumda zaten kabul görmedikleri ve din ile bağdaştırılamayacakları iması bulunmaktadır. Metinde drag-queen'ler ve LGBTQ+ üyelerine verilen destek, yazarın cinsiyetlerin akışkan ve çok boyutlu olduğu bakış açısını benimsediğini göstermektedir. Geleneksel cinsiyet normlarının dışında kalan bu bireylerin kendilerini saklamayı reddettiklerinin ve dikkat çekmeyi sevdiklerinin altı çizilerek, cinsiyet normlarına meydan okudukları ve onları dönüştürmek istedikleri ima edilmektedir. Metinde geçen söylemler, cinsiyetsizleştirme ve dinsizleştirme imalarını içinde barındıran çok yönlü bir eleştiri sunmaktadır. Toplumda var olan sekülerlik ve din arasındaki gerilimin, LGBTQ+ üyeleri üzerinden tekrar tartışmaya açıldığı görülmektedir. Fransa'nın aşırı sağı temsil eden National Rally partisinin

den (Ulusal Birlik Partisi) Marion Maréchal'in ve aşırı solu temsil eden Nouveau Front Populaire (Yeni Halk Cephesi Partisi) Jean-Luc Mélançon'un karşılıklı ifadelerine yer verilmesi konuyla ilgili siyasi kutuplaşmaya da dikkat çekmektedir. Son zamanlarda rahiplerin cinsel istismar suçlarından dolayı ödenen tazminatlara yapılan atıf, sanatsal etkinlikle kıyaslanarak dine yapılan gerçek kötülüğün bu tarz suçlar olduğunu ima etmektedir.

Metnin Üst Yapısı

Konu “Son Akşam Yemeği” tablosu ve onun parodisi etrafında şekillenmektedir. Başlık ve giriş, olay ve bağlam hakkında bilgi vermektedir. Metnin temasına ilişkin önemli bilgiler, olayın özeti, kamuoyu tepkileri metnin giriş bölümünde verilmiştir. Gelişme bölümünde tanınmış kişilerin yorumlarına yer verilerek tartışma genişletilmiştir. Karşıt görüşler ile anlatım güçlendirilirken, okuyucuya farklı bakış açıları sağlanmaktadır. Sonuç bölümünde, yazar kendi değerlendirmelerine ve fikirlerine yer vermektedir. Bununla birlikte kamuoyunda büyük yankı uyandıran bu olayın, toplumsal bağlamı dini ve cinsiyetçi semboller üzerinden tartışılmaktadır.

Stil ve Retorik

Metinde kullanılan dil ve üslup, sert ve tartışmacı bir yapıya sahiptir. “Uygun-suz, küfür, provokasyon ve hakaret” gibi kelimeler, toplumun din ile ilgili duygu ve düşüncelerini harekete geçirmek amacıyla kullanılan kışkırtıcı ifadelerdir. “İnsanları incitme riskine neden girelim” gibi retorik bir ifade ile okuyucu düşünmeye itilirken, “küfür, hakaret” gibi ifadelerle de tedirgin edilmektedir. Zira metinde, Hristiyanlık gibi güçlü tabuları içinde barındıran bir inanç sistemine karşı bir duruş söz konusudur. Kamu davalarıyla gündemde olan Kilise ve sadece “gösterişli olmayı seven masum” drag queen’ler arasında bir antitez oluşturulmuştur. Dini sembollerin sanat aracılığıyla yeniden yorumlanması, sanatın ifade özgürlüğü ile desteklenmekte ve normalleştirilmeye çalışılmaktadır.

Toplumsal Algı ve Kültürel Bağlam

Metin kültürün birer parçası olan din ve toplumsal cinsiyet normları üzerine derin bir tartışma sunmaktadır. Toplumda geniş yankı uyandıran Paris 2024 Yaz Olimpiyatları açılış töreni hakkında yapılan olumsuz eleştirilere bir cevap niteliği taşır. Törende “Son Akşam Yemeği” tablosunun LGBTQ+ üyeleri tarafından canlandırılması, muhafazakâr kesimin büyük tepkisine maruz kalırken, seküler ve laik kesimin “sanatın ifade özgürlüğü” gerekçesiyle takdirini toplamaktadır. Hristiyanlık dininde kadın ve erkek üzerinden iki cinsiyet türünün tanındığı ve farklı eğilimlerin hoş karşılanmadığı düşünüldüğünde, LGBTQ+ üyelerinin Hristiyanlık

dini sembolleri kullanılarak, alışılmışın dışında bir konsept ile sunulması bu dine mensup insanların büyük bir bölümü tarafından rahatsız edici bulunma potansiyeli taşımaktadır. Çoğu toplumda dini öğeler kutsal ve saygı değer kabul edilir, alay konusu edilmez veya aşağılanmaz. “Son Akşam Yemeği” tablosunun parodisi ile bu tabu kırılmaya çalışılmıştır. Bu parodi ile dini tabular ve toplumsal cinsiyet olgusu dönüştürülmüş ve yeniden üretilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Gösterinin toplumda bulunduğu karşılık göz önünde bulundurulduğunda, toplumu iki farklı düşünce etrafında kutuplaştırdığı görülmektedir. Toplumda var olan dini inançların ve cinsiyet normlarının değişmesi, dönüşmesi veya alay konusu yapılarak değersizleştirilmesi, bu değerlerin zaman içinde yok olabileceği veya farklılaşabileceğini göstermektedir.

Önergeler

Metinde toplumda cinsiyet normları ve dini semboller üzerinden, ideolojik bir toplumsal değişim ve dönüşüm çağrısı yapılmaktadır. LGBTQ+ temsilleri toplumda homofobik tepkilere neden olur ve sanat aracılığıyla dini tabular dönüştürülebilir önermesi dikkat çekmektedir. LGBTQ+ üyelerinin dini semboller eşliğinde bir parodide yer almaları, kilisede yaşanan ahlaki yozlaşmadan daha kabul edilebilir. İfade özgürlüğü ve sanatın estetik yönüne yapılan vurgu, dinin ve toplumsal normların farklı yorumlanabileceğini ima eder. LGBTQ+ üyelerinin toplumda tanınmaları çağrısı ve dini otoritenin sorgulanması imaları metnin ana çizgisini oluşturmaktadır.

Metin 4

06.07.2022

Euronews: Doktorlar neden Türkiye’den ayrılıp yurt dışına yerleşiyor? Sağlık çalışanları anlatıyor

Global Uyum

Haber metninin ana teması, Türkiye’deki doktorların sosyo-ekonomik nedenlerle başka ülkelere göç etmeleridir. Çalışma koşulları, maaşları, toplumda gördükleri değer, mesleki tatminsizlik doktorların yaşadığı başlıca sorunlar olarak belirtilmektedir. Metin, Türkiye’deki doktorların, çalışma koşullarından mutlu olmadıkları mesajını içermektedir. Bu bağlamda doktorların göç nedenleri, farklı doktorların tanıklıkları ile desteklenmiştir. Doktorların bireysel refahları için yaşadıkları ülkeyi terk etmeleri toplulukçuluk kavramı ile bir tezat oluşturmaktadır. Metnin genelinde bireycilik unsurunun ön plana çıkarılması söz konusudur.

Yerel Uyum

Haber metni başlık, giriş, gelişme ve sonuç bölümleri ile bir bütün olarak tutarlılık göstermektedir. Metnin mesajı, verilen örnekler ve gerçek kişilerin ifadeleri ile desteklenerek, doktorların göç etme nedenleri mantıksal çerçevede okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. “2021 yılında binden fazla doktor”un yurt dışına gitmek için iyi hal belgesi aldığı bilgisi, Türk Tabipler Birliği referansı ile verilmiş, aktarılan bilgilerin güvenilir olduğu imajı yaratılmıştır. Doktorların sosyo-ekonomik durumlarının, göç etme kararı almalarında önemli rol oynadığı görülmektedir. Çalışma koşulları, maaş, toplumsal saygınlık gibi bireysel çıkarların, toplumun çıkarları ile çatıştığı algısı yaratılmaktadır.

İmalar

Haberde, direkt olarak bireycilik ifadesine yer verilmemiş olsa da örtük mesajlarla okuyucuya bireycilik olgusu sezdirilmektedir. “Türkiye’de yaşanan enflasyon dünyada yaşanan enflasyonun çok üzerinde...”, “özgürlük, daha iyi yaşam kalitesi...”, “burada mesleğin gerçek bir değeri olmadığı için...”, “İsveç’in sunduğu koşullar, açıkçası maddi ve manevi imkânlar daha iyiydi” ifadeleri bireysel çıkarların ön planda tutularak bir karar verme aşamasına atıfta bulunmaktadır. Bununla birlikte, hasta yakınlarının doktorlara karşı olan şiddet ve taciz tutumlarına verilen cezaların yeteri kadar caydırıcı olmadığı söylemi, hukuki olarak da doktorların yeterince desteklenmediği imasını içermektedir.

Metnin Üst Yapısı

Metnin başlığı, konunun ne ile ilgili olduğunu özetler nitelikte verilmiştir. Herhangi bir imaya yer verilmeden var olan bir olgunun nedenlerinin araştırılacağı bilgisi okuyucuya aktarılmıştır. Giriş bölümünde, metnin mesajı olan doktorların sosyo-ekonomik nedenlerle göç etmesi olgusu açıklanarak mantıksal bir çerçevede sunulmuştur. Gelişme bölümünde, tanıklıklar, istatistiksel veriler, referanslar aracılığıyla anlatım desteklenmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, doktorların bireysel çözüm arayışına girdikleri için göç etmeleri doğal bir sonuç olarak gösterilmektedir.

Stil ve Retorik

Metne genel olarak duygusal bir dil hâkimdir. Doktorların sosyal ve profesyonel hayatlarında yaşadıkları sıkıntılar, çaresizlik ve umutsuzluk okuyucunun vicdanına hitap etmektedir. Kullanılan dil ve üslup okuyucuyu doktorluk mesleğini yapan insanlarla empati kurmaya yönlendirmekte ve doktorların zor şartlarda çalıştıkları algısını teşvik etmektedir. Anlatımda kullanılan ifade ve söylemler, doktorların birey olarak kendi çıkarlarını gözeterek yurt dışında çalışma kararı almalarını haklı

göstermektedir. Metinde retorik olarak toplulukçuluktan ziyade bireycilik algısı güçlendirilmektedir.

Sosyal Algı ve Sosyokültürel Bağlam

Hofstede'in 1967-1973 yılında yaptığı Kültür Boyutları çalışmasında Türkiye, toplulukçuluk değeri en yüksek ülkelerden biri olarak görülmektedir. Ancak tüm dünyada gittikçe artış gösteren birey merkezli yaklaşımlar Türkiye'de bireycilik ve toplulukçuluk algısını bireycilik lehine şekillendirmektedir. Metinde Türkiye'de sosyo-ekonomik koşullardan dolayı bireycilik seviyesinin arttığı iması sezilmektedir. Türkiye'de ekonomik ve sosyal hayatta yaşanan sıkıntılara yapılan vurgu, bireylerin kendi çıkarları ve refahları doğrultusunda hareket etmelerini normalleştirmektedir. Batı ile yapılan kıyaslama, Türkiye'deki sosyo-ekonomik koşulların okuyucu tarafından sorgulanmasına neden olmakla birlikte, onları daha refah bir toplum ve daha adil bir adalet sistemi arayışına teşvik etmektedir. Toplumda hali hazırda bulunan adalet sisteminin ve sosyo-ekonomik politikaların iyileştirilmesi talebi ve bu doğrultuda bireysel arayışlara girilmesi toplumun dönüşmesine aracılık etmektedir. Bireyin yaşadığı topluma ve sisteme karşı güveninin azalması, toplumsal bir kırılmaya işaret olarak görülebilir. Böyle bir durumda toplulukçulukta var olan birlik, beraberlik, dayanışma, aidiyet olguları ve birlikte daha iyi bir dünya inşa etme arzusu zayıflamaktadır.

Önermeler

Metinde direkt ve dolaylı olarak birçok önerme bulunduğu görülmektedir. Bunlardan en öne çıkanı Türkiye'de doktorların sosyo-ekonomik refahının sağlanamamış olmasıdır. Bununla birlikte, Batının yaşam koşullarının Türkiye'ye göre daha iyi olduğu vurgusu dikkat çekmektedir. Bireycilik vurgusu ise, kişinin refaha ulaşmak için bireysel olarak çözüm üretmesi önermesi ile güçlendirilmektedir.

Metin 5

02.04.2024

Sabah Gazetesi: Eşini, sevgiliyle birlikte öldürdü

Global Uyum

"Eşini, sevgiliyle birlikte öldürdü" başlığı ile verilen olay, toplumda var olan "namus cinayeti" algısına atıfta bulunmaktadır. Metinde olayın tarafları hakkında kısa bilgiler verilerek, cinayet nedeni, olay örgüsü özetlenmiştir. Aldatma ve namus kavramlarına dikkat çeken metnin, erkek egemen bir bakış açısıyla yazıldığı görülmektedir. Kadının özgür iradesine ve yaşama hakkına dair herhangi bir ifade-

ye yer verilmeden, cinayetin “aldatma” gerekçesi ile işlendiği algısını güçlendiren metinde, toplumda namus cinayetlerinin “meşru, normal, doğal bir tepki” olarak görülmesine neden olabilecek bir üslup kullanılmıştır. Haberin başlığı ve içeriği, ana temayı ve verilmek istenen mesajı destekler nitelikte olmakla birlikte bağlamsal olarak bir bütünlük içerisindedir. Toplumun ahlak kodlarına aykırı bir çerçevede sunulan olay, okuyucunun cinayeti işleyen kişi ile empati kurmasına aracılık etmektedir. Cinayetin namus meselesi algısı ile yumuşatılması, toplumda var olan bir suç söylemini desteklemektedir. Metinde aldatma gibi onur kırıcı durumlarda adaletin haksızlığa uğrayan kişi veya kişiler tarafından sağlanması olağan bir durum olarak yansıtılmıştır.

Yerel Uyum

Metinde olay örgüsü mantıksal bir kurgu inşa edilerek aktarılmaktadır. Eşlerin zaten aldatma gerekçesi ile boşanma aşamasında oldukları vurgusu, kadının adliye sevgilisi ile birlikte gittiği ve kocasının onları adliye çıkışı eve kadar takip ettiği bilgisi, haber metninde cinayetten çok “aldatma” olgusuna dikkat çekmektedir. “İki sevgili kanlar içinde yere yığıldı” ifadesi, ihanet olgusunun altını çizerek metnin namus cinayeti algısını güçlendirmektedir. Metnin ana hatları ve içeriği bağlama uygun bir şekilde tasarlanmıştır.

İmalar

Haber metninde direkt bir ima söz konusu değildir. Ancak metinde toplumsal cinsiyet normları, kodlar, gelenek ve görenekler göz önüne alındığında toplumun geleneksel “ahlak” algısını yansıtan birçok örtük mesaj yer almaktadır. Başlık, seçilen kelimeler ve bağlam olarak bir namus cinayeti ima etmektedir. Okuyucu başlığı okuduğu ilk anda, metnin namus cinayeti ile ilgili olduğunu anlamaktadır. Namus cinayeti iması, okuyucuda cinayeti hafifleten bir olgu olarak görülebilir. Zira “namus cinayeti” Türk toplumunda yüzyıllardır var olan bir kavram olarak toplumsal yaşamda karşılık bulmaktadır. Toplumun vicdanına ve ahlaki değerlerine atıf yapılarak verilen haber, okuyucunun olaya sempati ve anlayış ile taraflı bakmasına neden olur. Erkek şiddetinin, aldatma söz konusu olduğunda meşru ve doğal bir tepki olduğu iması en dikkat çekici detay olarak karşımıza çıkar. Bununla birlikte, tekrarlanan ve dikkat çekilmek istenen “sevgili” kelimesi kadının suçlu olduğu imasını içermektedir.

Metnin Üst Yapısı

Metnin başlığı, cinayet ve aldatma arasında doğru orantı kurarak okuyucunun şiddeti doğal bir sonuç olarak algılamasını sağlamaktadır. Aldatma nedeniyle boşanma davasının açılmış olması yine kadının, suçlu olduğu algısını desteklemekte-

dir. Cinayet mağduru olan kadın ve sevgilisinin silahla vurularak öldürülmesi, bir ihanet sürecinin kaçınılmaz sonu olarak gösterilmiştir. Metnin çerçevesi, “namus cinayeti” algısı etrafında açık bir ima yapılmadan, toplumun vicdanına ve yorumuna bırakılarak çizilmiştir.

Stil ve Retorik

Metinde olay sözcük seçimleri ile dramatize edilerek okuyucunun olay örgüsünü zihninde imgelemesi amaçlanmıştır. “Boşanma süreci”, “duruşma sonrası”, “tazip”, “silahla ateş etme”, “kurşunların hedefi olan”, “kanlar içerisinde yere yığılan” vb. ifadeler okuyucunun olayı sahneler halinde zihninde canlandırmasını sağlamaktadır. Bu anlatım görsel ve duygusal çağrışımlar yaratmakta, şiddetin kurgusal aşaması ile ilgili detaylı bir bilgi sunmaktadır. Bununla birlikte metinde aldatma olgusu tekrar eden kelimeler ve farklı ifadelerle vurgulandığı için öldürülen kadın ve sevgilisi mağdur olmaktan ziyade suçlu, cinayeti işleyen koca ise mağdur olarak yansıtılmaktadır. Bu durumda suçlu ve mağdur ikiliği alışılmışın dışında bir karışıklık olarak verilmiştir.

Sosyal Algı ve Kültürel Bağlamlar

Metinde şiddet, kadın-erkek ilişkileri üzerinden ele alınmaktadır. Ataerkil bir toplumda var olan cinsiyet normları erkeğin egemen ve güçlü, kadının ikincil ve korunmaya muhtaç konumda olduğu algısı ile şekillenmektedir. Kadının erkek himayesinde, korunmaya muhtaç, ifade özgürlüğü bulunmayan bir konumda olması ona aile ilişkilerinde ve sosyal ilişkilerinde kısıtlı bir alan sunmaktadır. Metinde kadını kendi namusu ve onuru ile özdeşleştiren bir adamın, işlediği cinayet 21. yüzyılda kadının toplumdaki yerinin değişmediğini bir kez daha ortaya koymaktadır. İhanet söz konusu olduğunda söz konusu olan şiddet hafifletici bir sebep olarak gösterilmeye çalışılmış, kadının mağduriyeti ahlaki bir gerekçeyle gölgelenmiştir. Zira metinden, erkek onurunu korumakla yükümlüdür ve cinayet, namus söz konusu olduğunda doğal bir sonuçtur çıkarımı yapılabilir. Bu tür olaylar kamuoyuna sunulurken daha çok okunma kaygısı ile seçilen kelimeler sadece dikkat çekmekle kalmayıp okuyucunun algısını da şekillendirmeye yaramaktadır. Hedef kitlenin toplumdaki geleneksel cinsiyet normlarındaki kadının pasif ve ikincil rolünü ve erkeğin aktif ve egemen rolünü pekiştirmesine ve namus cinayetini normalleştirmesine neden olmaktadır. Şiddet aracılığıyla bireysel adaletin sağlanması toplumdaki adalet sistemine olan güvenin sarsılmasına yol açarken, şiddet olgusunun yaygınlaşmasına ve meşrulaştırılmasına neden olmaktadır.

Önermeler

Metinde dikkat çeken önermeler; erkek ihanet söz konusu olduğunda şiddete başvurulabilir, erkek toplumsal ahlakın ve değerlerin korunmasından sorumludur, kadının seçimleri toplumun ahlaki değerlerine ters düştüğünde şiddete maruz kalabilir.

SONUÇ

Gazete haberlerinin analizinde de görüldüğü gibi, metinler örtük ve açık birçok mesaj ve ima içermektedir. Dijitalleşmenin sınırları belirsizleştirdiği bir dünyada, yapılan haberler büyük kitleler tarafından ulaşılabilir hale gelmiştir. Okuyucu medya karşısında pasif ve direkt etkilenmeye müsait konumda olmasa da manipüle edilmeye açıktır. Toplumda yaygın olarak bilgi ve iletişim aracı olarak kullanılan medya araçları, fikir, düşünce, davranış biçimi, kültür üretmeye, dönüştürmeye ve yok etmeye aracılık etme potansiyeli taşır. Toplumların değişmesi ve dönüşmesi, medya içeriklerindeki söylemlerle desteklenir ve kendilerine yandaş bulur. Dünya insanların küresel çıkarlar uğruna kendi kültürlerinden vazgeçerek tek bir kültür etrafında toplanmaları, ulus-devletlerin birlik ve beraberlikleri için alt yapı oluşturan değerlerin değişmesi veya dönüşmesi anlamına gelmektedir. Kozmopolitizm olgusundan beslenen küreselleşme politikaları, siyasi, kültürel ve ekonomik birçok sonucu olan dönüşümlere sebep olmaktadır. Dünyanın geldiği noktada iletişim teknolojileri sayesinde, farklı kültürlerden insanların daha fazla iletişim kurduğu ve ortak dil ve kültürü gittikçe daha fazla benimsemeye başladıkları görülmektedir. Ancak özellikle Fransa, Amerika, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde göçmenlere karşı gösterilen tepkiler, kozmopolitizm ve küreselleşme politikalarının insanlar arasındaki tabakalaşmış algılardan oluşan sınırın aşılmasına yardımcı olmadığını göstermektedir.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): EA(%70), SU(%30)

Veri Toplanması (Data Acquisition): EA(%70), SU(%30)

Veri Analizi (Data Analysis): Elif Ateş: EA(%70), SU(%30)

Makalenin Yazımı (Writing up): EA(%70), SU(%30)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): EA(%70), SU(%30)

KAYNAKÇA

- AP News. (2024, Mayıs 3). *Global Citizen Now: A new wave of philanthropy in Africa*. AP News. <https://apnews.com/article/global-citizen-now-africa-philanthropy-9778238cc5cb8b4914fbf0e0bf555da9>
- Aytekin, H. (2019). *İnsan İlişkileri ve İletişim*. Pegem Akademi Yayınları.
- Bennett, W. L. (2003). *News: The Politics Of Illusion* (5th ed., pp. 41–50, 75–76). Longman.
- Boas, F. (1962). *Anthropology and Modern Life*. Dove.
- Borchers, T. A. (2013). *Persuasion in The Media Age*. Waveland Press.
- Butler, J. (2018). *Cinsiyet Belası ve Feminist Kimliğin Altüst Edilmesi*. Metis Yayıncılık.
- Cohen, I., Manza, J., & Poggi, G. (2006). *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge University Press.
- Çakır, A. (2020). *Söylem Analizi: Ne Demek İstiyorsun?* Palet Yayınları.
- Euronews. (2022, Temmuz 6). *Doktorlar Neden Türkiye'den Ayrılıp Yurt Dışına Yerleşiyor? Sağlık Çalışanları Anlatıyor*. Euronews. [https://tr.euronews.com/2022/07/06/doktorlar-neden-turkiyeden-ayrilip-yurt-disina-yerlesiyor-saglik-calisanlari-anlatiyor#:~:text=T%C3%BCrk%20Tabipler%20Birli%C4%9Fi%20\(TTB\)%2C,%C3%A7in%20T%C3%BCrkiye'deki%20i%C5%9Finin%20b%C4%B1rakt%C4%B1](https://tr.euronews.com/2022/07/06/doktorlar-neden-turkiyeden-ayrilip-yurt-disina-yerlesiyor-saglik-calisanlari-anlatiyor#:~:text=T%C3%BCrk%20Tabipler%20Birli%C4%9Fi%20(TTB)%2C,%C3%A7in%20T%C3%BCrkiye'deki%20i%C5%9Finin%20b%C4%B1rakt%C4%B1)
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi*. Ayrıntı Yayınları.
- Gaines, E. (2010). *Media Literacy and Semiotics*. Palgrave Macmillan.
- Harvey, D. (2015). *Kozmopolitik ve Özgürlük Coğrafyaları*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Harvey, D. (2019). *Yeni Emperyalizm*. Sel Yayıncılık.
- Henry, A. (2010). Race and Gender in Classrooms: Implications For Teachers. In J. A. Banks & C. A. M. Banks (Eds.), *Multicultural Education: Issues And Perspectives* (pp. 183–207). Wiley.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. Sage Publications.
- Ke Liu, & Guo, F. (2016). A Review On Critical Discourse Analysis. *Theory and Practice in Language Studies*, 6 (5), 1076–1084. <https://doi.org/10.17507/tpls.0605.23>
- La Presse. (2024, Ağustos 1). *La Cène Indigne*. La Presse. <https://www.lapresse.ca/actualites/chroniques/2024-08-01/la-cene-indigne.php#>
- Lewis, R. S. (2021). *Technology, Media Literacy, and The Human Subject: A Posthuman Approach*. Open Book Publishers. <https://doi.org/10.11647/OBP.0253>
- Orbay, İ. (2022). Görünmeyene Işık Tutmak: Psikolojik Şiddet (Shedding Light On The Invisible: Psychological Violence). *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33 (1), 267–290. <https://doi.org/10.33417/tsh.975139>
- Özbudun, S., & Uysal, G. (2012). *50 Soruda Antropoloji*. Bilim ve Gelecek Kitaplığı.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research And Evaluation Methods*. Sage Publications.
- Poyraz, E. (2020). Interpersonal Communication And Social Exchange Theory. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 10(1), 1–14. <https://ijses.org/index.php/ijses/article/view/265>
- Silverblatt, A., Smith, A., Miller, D., Smith, J., & Brown, N. (2014). *Media Literacy: Keys To Interpreting Media Messages*. Praeger.
- Touraine, A. (2002). *Modernliğin Eleştirisi*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ulağı, S. (2018). Kültürlerarası İletişim ve Etkileşim Aracı Olarak, Folklorik Anlatıları İmgelerarasılık İle Yeniden Okumak. In *Kişilerarası İletişim* (pp. 199–210). Motto Yayınları.
- Sabah. (2024, Nisan 2). *Eşini sevgiliyle birlikte öldürdü*. Sabah. <https://www.sabah.com.tr/yasam/esini-sevgili-siyle-birlikte-oldurdu-6887430>
- Şen, F. (2016). Eleştirel Medya Çalışmalarında Kültürel Çalışmalar Perspektifi: Medya, İdeoloji ve Temsil. In M. Bostancı (Ed.), *Eleştirel Medya Çalışmaları* (ss. 164–179). Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- The Economist. (2022, Mayıs 7). *India Begins The Privatisation of Its Huge Life Insurance Company*. The Economist. <https://www.economist.com/finance-and-economics/2022/05/07/india-begins-the-privatisation-of-its-huge-life-insurance-company>
- Williams, J. (2023). *Transgender İdeolojisinin Yıkıcı Etkisi*. Üsküdar Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, R., & Erdem, M. N. (2016). *150 Soruda Geleneksel ve Dijital Reklamcılık*. Umutepe Yayınları.